

Տալեկան 10 բուրլի, վեց ամիսը՝ 6 բուրլի, երեք ամիսը՝ 3 բ.50 կ.,
ամիսը՝ 1 բ., հատուկ 5 կ.:
Բաժանարար գրեում են Թեֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրութեան Դասընդ` Тифлисъ, Редакція „Норъ Даръ“
Կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի առիթներից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարությունները ընդունում են ամեն լեզուներով: Յայտարարությունները բառին 2 Կ., իրավամբների համար կրկնապատիկ:

ԲՈՎԸՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ք բ ո ն ի կ ո ն . — Լուրերի:
Մեզ գրում են: — Ընթարթալից, 2ամ-
դուրայից:
Կ. Պոլսի հայ թերթերից:
Սաբատովի լատին եպիսկոպոսի մի-
վարմունքը:
Ք ղ թ ա կ ց ու թ ի ն . — Նամակ
Ֆրանսիայից, Պարիզ:
Ք ա դ ա ք ա կ ա ն . — Մակեդոնիա Եւ-
ժիբ:
Խառն լուրեր:
Հեռագրական լուրեր:
Բ ա ն ա տ ի ր ա կ ա ն . — Դրակա-
նակներէնքի:
Տ ե դ ե կ ա տ ու :
Յ ա տ ա ր ա ր ու թ ի ն ն եր :

ᠴ ᠢ ᠨ ᠨ ᠢ ᠲ ᠤ ᠨ ᠨ

Վենահատ Կաթողիկոսն ապրիլի 25-ին Սանահնի վանքից պիտի մեկնէ Մարց, Մարցից Հաղարծնի վանքը և ապա Դիլիճանի վրայով պիտի վերադառնա Ենիմիածին։ Նորից Օծաթիւնը մտադրու է մայիս ամսին ուղևորուել Բնասարաբլանի և Աստղախանի թեմերը։

— Թիֆլիսի դղարային վարչութիւնը երեկոյս, ապրիլի 27-ին, նիստին, խորհուրդեցելով ֆինանսիսաների հետ, որ չեց մայիսի 2-ից մինչև 12 ընթացքային երրորդ փոխառութեան համար ստացուած թիւն ըսնալ 200 հազար ռուբլու արժանի, իւրաքանչիւր 100 ռուբլան օրիւկացիան 31 ը. 50 կ. արժեքով։

— Առևտրական զԳԼԵՍ՝ պիտի

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Բ Ա Կ Ա Ն

ԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՆԱՐԿԱՆԵՐ

II
«Թատրոն»-ի վերջին համարը—Գրական
թիւն, Թատրոն հատարակութեան անու
րերութիւնը:—«Թատրոն»-ի բովանդակութիւ
նը:—Մուրացանի «Ռուզան»-ը:
II.

Ստացել եմ մի քանի ամսագրներ, ռուսական լրագրողներ և գրքեր, որոնց մասին կամենում եմ խօսել այս անգամ։ Սկսեմ «Թատրոն»-ի վերջին համարից։

Ղեկը է առանձին սէր ունենալ դէ-
թատրոնական գործն ու գրական
թիւեր, «Քատրոն»-ի նման ժողովա-
հրատարակելու համար: Այդ ժողոված
վերջին համարը բաղկացած է 15
րեւոյց, տպուած է լաւ թղթի վրա
ուրիշ մի քանի բառականին յաջող ֆո-
տպանք, տպւած լաւ է և գլխը տալի-
քնթերցանութեան համար մի քան
պէտէաներ և յօդուածներ: Անշուշտ կա-
նի էր տալ աւելի ճոխ նիւթ, քան
վերջը տուել է «Քատրոն»-ի խմբա-
հրատարակիչ պ. Ա. Թարխանեանը,
եթէ նիւթը բիշ է, պատճառն անշու-
հեղինակների և թարգմանիչների բա-
կայութիւնը չէ: Միթէ կարելի չէր
մի երկու թարգմանական և ինքնու-
թիւններ, միթէ կարելի չէր տալ
մուշներ օտարազգի թատերական
նաուր ըննադատներին, միթէ չէր
30-ամեակի մատչել կարելի չէր
մեծ և լուրջ յոյժած տալ... Անշու-
հեղինակ էր, բայց եթէ չի տուել խ-
ղիւր, գուցէ մի պատճառ ունենե-
ր, Գարծաւ եմ, որ չեմ սխալուիլ,

առաջին ներկայացման երեսնամսակի
տոնը կատարում են վրաց դրամատիքա-
կան ընկերության վարչությանը հ
հայտը թատրոնական խմբի նետորդ՝ Գե-
որգ Բախչաճյանը։ Առաջինը ներկայացնում
է «Գեօրգ» վրացական վրաց օդերուկ
կանոնիքի թատրոնում ապրիլի 29-ին
կիրակի, երկրորդը՝ ներկայացնում է
նոյնպես «Գեօրգ»-ն հայերեն արտատի-
քի ընկերության թատրոնում ապրիլի
30-ին, երկուշաբթի։ Երկու ներկայա-
ցումն էլ հանգիստաբուր է լինելու, հա-
մ է վրացի հասարակությանը և առնա-
սարակ պատկանելի Ստեփանյանի տա-
ղանդը յարգողներն առիթ ունեն իրեն
յարգալիքը յայտնելու նրան՝ «Գեօրգ»
հեղինակին, և տոնելու իսկապես խեղճ
արին քրախնքով իւր օրական ապրուս-
տը ճառրող բայց և իւր կրթումն առ-
նող ընկան դպցումները պահպանող մա-
լու պաշտպան տապալիք։

— Գաղկաթի գրելատնտեսական և ագրինաբերական ցուցահանդէսի մասնա-
ցելու համար էքսպոնենտները գրաւել-
նպատակով Կարում ժամանակաւու-
մասնաժողով է հիմնաւած տեղակա-
նահանգապետի նախագահութեամբ:

— Ֆինանսների մինիստրութեան
քննութեան է առաջարկուած մի ծրագիր,
որով մաաղրութիւն կայ լիովին
շարժ վարկի մի հաստատութիւն
հիմնել յառապէս մամուլի գործիչներ
կարիքներին օգնելու համար, Այդ ծրագրի
քննութեանը մշակուած էին դեռ
1895 թուին մամուլի գործիչներ
համաժողովում:

ասեմ, որ աւելի ստուար հաստօրն աւելի փող, ծախք կուղէ. և եթէ հրատարակիչը բաւականանում է եղածով, բոլճեմեաւ աւելի ծախսել չի կարող, ասելիք չունիմ. Ես չեմ կարող մեղադրել մի մարդու, որ զոճաբերութիւնը ինչ որ օգնութեան պալլա մը լաւ գծի, ինչպիսիւն է գրականութիւնը թաղոնը:

Մեծ չէ «Թատրոն» ի տուած օգուտը այդ տեսակետից, բայց անուրանալի և նոյն իսկ հրատարակչի յամստութիւնը, որով թատրոն չեղած ժամանակ «Թատրոն» է հրատարակուիմ, խիստ տակաւ է, սորովհետեւ պահպանուի է մէջ թատրոնի անհրաժեշտութիւնէն դիպելով: Այս բանի ղէմ կարող են տիւ, թէ նոյնն անու: Ին մեր միւս պրերկան հրատարակութիւններն Գիտմմ: Բայց որքան շատ խօսուի, ջրարդուի, այնքան աւելի ընդհանր թիւին կըստանայ որոշ գաղափարը: «Թատրոն»-ը, բացի «գաղափար» է ըածելուց, հանդիսանում է—իւր շա—իւրէն մի ձեռնարկ դերասանների մար և պէէաների ժողովածու: Այն ահա նրա գործնական օգուտը: Թէ որ չգիտիմ մեր յարգելի դերասանէները և դերասաններն օգուտը մզենային առհասարակ և «Թատրոն» գրեթե անտարպէս,—դա, ի հարկէ, հարկ Սհա քսան սարի է, որ ես հանդիտեմ եմ հայերէն ներկայացումներին տասը ասարի է, որ հետեւում եմ մեր թատերասէներէի և դերասաններէի ղին, և ջուս ի սիրտ պէտք է խոստանում, որ նրանք շատ ղանդղաղ են յաջողութիւն, Գիտմմ թիւնը, գրականութիւնը, բնածնաբ օրէնքները, Թէօրիական բանք համար կողմ թիւն չունին: Բոլորի փոխարէն բեմի վրայ մենք նում ենք՝ սկսնակների համարձ

— Անբըլին ժամանակս լուսաւորու-
թեան միաստորութեան մէջ, մայրաքաղա-
քի թերթերի ասելով, մի շարք խնդր-
ներ էին ստացում տղայոց և աղջկան-
քի աշակերտքի դպրոցներ կողմից, որոնք
միջնադասիւնն էին խնդրում կրօնի դա-
սեր մտցնելու հոռու մշական կաթիլի
աշակերտներին և աշակերտուհիներին հա-
մար: Միեւնոթութիւնը բոլոր այդ խն-
դիրները յարգել է, սակայն պարտադի-
րապէս ղենելով, որ հռովմէական-կաթի-
լի աշակերտներին և աշակերտուհիներին
կրօնն աւանդուի անպատճառ ու
սերէն լեզուով և միայն այն դասագր-
քերով, որոնց հաւանութիւնն է սուր-
աւանդութեան միջնադասի կեանքի
նական մասնաժողով:

— Գովհասի բժշկաների ներկորը
համաժողովը Քիֆլիսում գումարուհի
է այս տարւոյ սեպտեմբերի 20 ին։
— Պարսից կառավարութիւնը համա-
ձայնիւ է վերացնել Պարսկաստանու
գոյութիւն ունեցող այսպէս կոչուա-
նահաւարի տուրքը, որ քիչ արգելիչ է
հանդիսանում առուստան ապրանքին։
Պարսկաստանում տարածութիւն։

ՄԵԶ ԴՐՈՒՄ ԵՆ

ԱՆԱԼՔԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.—Գառաւիս սարին գլխացիները եւ հացի բլեղից զերծ մնացած զիւզները շուտով կերթանցեալ են իրենց ցահրաբերը: Զնորհիւ կերթին օրերս առ զացող աւճաբներին,—աղաթին լոյսն ու ցօր անուռն: Անքառն ձորն ձաւ ծածկուած կանաչով: Անասուններն աղղէն զաշտաբունն են կերակրուում: Զիրապեցին գ

թիւնը, սեծամասնութեան յանգզն
 թիւնը և շատ քշերի ոգեւորութիւնն
 աշխատանքի: Անա քրանց բոլորի համ
 լաւ խմբագրութեամբ, հոգի և բազմակող
 նի մի հրատարակութիւն կարող
 մշտապէս գործնական օգուտ բերել:
 նպատակներով սկսուած «Թատրոն»
 այսօր կարծես թատարում է... Առ
 բաժանորդներին, առանց նիւթական
 շալերութեան ուրիշ ինչ կարելի
 սպասել, միթէ չեղի վաճաճին չհա
 առնաց թատերական «Արտիստ» ամ
 գիրը: Եւ ասացի նիւթական քաջ
 րութիւն, որ ի հարկէ շատ զօտա
 գտնել ոչ թէ մեզ նման տգէտ, ա
 րեւելի կուլտուրական ազգի մէջ: Ը
 «Թատրոն»ը բարբոյսական քաջախ
 թիւնի էլ շատ չէ տեսնել, ինչպէս
 սուս են, «միմիայն ծոյլը նրան չի
 բուսած»: Այսպէս ընդհանուրի անտ
 բերութիւնը և «բարեացակամներ»
 կատիթիւնը կամաց-կամաց սպանն
 բազմաթիւ լաւ ձեռնարկութիւններ զ
 կան առպարկիք վրայ. նոյն ձախ
 գրին է սպառնում,—ես զգում եմ,
 «Թատրոն» ին:
 Ծառայի է...

Բ.
Ահա «Թատրոն»-ի վերջին համարովանդակութիւնը Գ. Մուրացեան «Ռեուզան» ղրամատի քննում է առատեղը. սրա մատին մենք կըրթանք ռանձին: Յետոյ մի փոքրիկ կենսական ակնարկ նուիրած է մեր դրամուրգ էմին Տէր-Գրիգորեանին, որչնի է խր մի քանի վարդիվներով, մանկերով և բոլոր թատերաւոր կան գործունէութեամբ: Սա այն գործիչներէն է, որոնք երկաւոր թեան օրերին կարողացել են ողնել զեղեցիկ գաղափարներով և զոհել այդ գաղափարի իրագործմանը և ի

դացիներն անկազաշ ալիւր են ընրու
բաղաբ. հացի գինը ներկայումս ընկնու
է ատօնճանաբար, Ալեքսանդրապոլի
լիւրի պուգը մնգանում ծախում է 1 ը
20 կ.: իւրը, պանիւրն և ուրշ կինսան
կան մէխքանքի մի բանի տեսակները
լժան են: Անբրերիւթիւնից վառաու
գիւղացիք բաղաբ են թափում խմբեր
և այստեղի զորանոցներէց զիւնուրք հա
ն են զնում իւրաքանչիւր հացի համամ
7—8 կոպէկ վճարելով: Բայց վառա
Ախալքալաքի մի քանի շարշի անձն
այլ զորանոցներէց իրենք են առնու
7—8 կոպէկով և քաղցած գլուղա
ցում վաճառում 10—12 կոպէկով: Ամօ

2ԱՄԴՈՒՐԱ գիւղից (Ախալքալա-
գաւ.), —Մեր գիւղը խեղաշուտ աւեր-
կի տպաւորութիւն է ինդիւսի մար-
մարայ—գիւղը դառաբեկուել է իւր բն-
կիչներէից և խրճիթները կիսով քանդու-
նու. Գիւղային այս տարի վարդան-
շաբեց, վախճալով որ իւր աշխատան-
ցաւուդն իրենից առաջ հայի բզեզնէ-
որդիւրը կը մտնի, Ապուրուսի միջոցից գե-
կուած լինելով, նա ստիպուած էր ի-
տան գեղեցիկները ծախել 1—2 օրու
գտնէ չոր հաց ճաբելու իւր քաղց-
ընտանիքի համար, Այգախով նրա տո-
կիւսանը վիճակի մասնուեց: Յետոյ, և
ամեն բան ծախեց պրծաւ, ստիպու-
ած լինելով հայեանիքից Սալայն վրաս
էլ ոչինչ օգուտ չտուեց ընտանիք-
ընտանիք օր ստաւորութեան մէջ էլ ոչինչ
չահում: Այս դրութիւնս մէջ է ներ-
շնուած ոչ թէ միայն 2ամուրա գիւ-

գիտութիւնը, և՛ ժամանակը, և՛ նրի թիւան միջոցները, Ի՞նչ են ստացել կանխ և ի՞նչ օգուտ բերել: Օգուտը ի՞նչ է, անդակաւ է ու անահեսանելի և կանուժ է նրանում, որ հարթում է ուր ներքի, աւելի մեծ գործիչն էլ ճանաչարհը, եւ զբաւ փոխարէն՝ արժանի է հաշիւէ հասարակութեան գնահատութեան, որը կարող է երկան գալ զանազան կերպ: Յօդուածագիրն առաջին հոլմ է մի պատշաճաւոր հանդիսով՝ տուել զազոփարական մշակիւն, որպէս առաջարկութեան կըքանակցի, եւ կը ծուծ եմ, մողիկց ամեն մէկը, եթէ րում է հայ բնմը և ուզում է շնորհ պարտ լինել նրա մշակներին:

[illegible]

Դերով 2 միլիաներ տուել է մի
փոքրիկ յօդուած «Պէպօ»-ի 30 ամ
առթիւ Ղետապուտ եւ ուղղել յար
յօդուածագրի մի սխալը. նա ասում
էր թէ Վեսեդլովսկին թարգմանել է
պօռն իմ աշխատակցութեամբ.
Սխալ է պէտք է լինէր Ող. Ծառու
նի աշխատակցութեամբ: Եւ ընդհա
պէս ծանօթացրել եմ Վեսեդլով
Մոնղոլիանցի գրուածքների հե
տուել եմ նրան թարգմանական կ
նիւր յարգելի զբաժանորդի միւս ա
նիւրից, և իմ թարգմանական կտորն
Վեսեդլովսկին օգտուի է Մոնղոլի
ցին և հայ բեմին նուիրած յօդ
հաժար:

այլ և Ախալքալաքի գաւառի բոլոր գիւղերը:

4. ԳՈԼՍԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

Արարելիքը կը ծանուցուի ազգ. պատ-
րիարքարանին, թէ 50—55 դաւանաւոր
ազգայններ, որք նիւթական խնդրներու
համար ապէ առաջ հոռմէականութիւն
կամ բողոքականութիւն ընդունած էին
դարձած են ի ծոց ազգ. եկեղեցոյ:

— Գարակեօգեան Գրիգոր Էֆէնդազլալին հիանգաճողի հողարարձութեան տեսնաստե տիրութեան Պատրիկէֆ. յանձնուել է այն 600 ոսկին, որ Գարակեօգեան կառկին տուգօր կը կազմէին վարչութեան որոշման համեմատ պիտի յատկանայ հիւանդանոցի որբանոցին հողարարձութեան իր իւրտի մէջ երկարօրէն խորհրդակցեցաւ այդ կողմերէ զգաճածութեան եղբայրներուն վրայ

—Գարեդյ նահանգին մէջ խառնուրդ
աղբառաց և կարօտելոց համար մինչ
ցարդ ազգ. պատրիարքաբանէ զրիկու
նպատեսներն հայ կաթողիկոսներու և Բա-
լուած ևն առանց խորի զննելու: Մին
զեռ և կիմացուի, թէ վերջերս Գարն
հայ կաթողիկոսներու առաջնորդարան
120 ուկույ նպատտ մը զրիկներ է
Բալուածը, որ մարդոյնտին կաթողիկո-
սներու բաշխուել է առանց մտքայնաց
ծին հանունելու:

— Կարենդէն կը գրեն մաքա 13 թուո
— Եւարթուս մէջ Կիւրնի զուրցերե
որբանոցէն վերադարձան մէք որբերն
որբասհինքը, ալ չվերադառնալու պ

Իր. Բեգլետանը թալլվածն է ու
քննադատ և մի ժամանակ յատուկ
տեքական-քննադատ Ի. Է. Լանդի մի
գումարը, որի մէջ հեղինակը համեմա
տում է է Իուզլի և Սառա Բեռնա
նիստը և բնորոշում է խաղի ֆորմախ
կան և իտալական չիտաները: Յորտ
մը հետաքրքրական է ամեն մի ընթ
ցողի և մասնատնը ուսանելի է գե
սանների համար:

Պ. Մոնոտեանը թուրքիկ տեսութան հանում արեւելեան երաժշտութեան առանձնապէս կանգ է առնում Ն. Տիգրանեանի կազմած և հրատարակ արեւելեան երգերի, պարերի և երանների վրայ: Ֆարցը շատ լուրջ է, և դուռնապէրը շուտփնէ է մի քանի տեղ միմիայն a vol d'oiseau. Յետոյ ծով տպուած երկու պիկոններն էլ մի արարուածով թռազմանալան բանն, մէկը վողովի՝ ծիծաղելի, բայց արի տպաւորութիւն թողնող, երրորդը կիսամիմովական-կիսադեկոր տական մի դեման, որը կարող է և տպաւորութիւն թողնել, միայն մի անտամբը լինի, մանրազնին ու սորութիւն և զվրջին հիւրը բնագրիմ ունենայ:

Զիբլանգազէն իւր յօգուածում մի
է, մի քննադատում է Բագրովի հայ ի
բոլոր գերասաններին և ղերասանո
ններին և եղբակացորթիւն է՝ անոսմ
յօգուտ խմբի. մանաւանդ կառավա
կները, նրա խելիքով, անընդունա
կելի առաջ տանելու որպէս հարկի
է տարոնական գործը: Մի բան ա
է ընկնում Զիբլանգազի րբանիկէ
դա այն կարծիքն է, որ հեղինակը յ
նում է ապոսեղիններին մատիւ. Որքա
ինձ աջորդուել է տեսնել կովկասյ
պոսեղի գերասաններին ու դերասա
հներին, — կարող եմ անկեղծ լուս

մանաւ: Այդ որոշումը դեռ պիտի չա-
րունակէ երբ մինչև ս. Ջատիկ, երբ
մնացած որոշումն ալ արձակուելով, սա-
կաւաթի լաւի մը որոշումն պիտի
փոխադրուին Սեբաստիոյանքիկեան ու-
րաւոյնը, հոն շարունակուելու և աւարտելու
համար իրենց ուսման ընթացքը, որ
գրեթէ ապարդիւն թուեցաւ վերադարձող
որոշումն դադարելով: Օտար մարդասէրն
ընէ դրկուած տարեկան նպաստի դա-
ւաբարման եղած է որոշումն փակման
միակ պատճառով:

— Ամերիկայի հոգեւոր հովիւ Յովսէփ
Եպիս. Սարաճեան հարցուցեր է պատ-
րարարան, թէ նազարէթեան Սահակ
վարդապետի հայ եկեղեցւոյ մէջ ո՞ր
բառերն ընդունուելու կամ նիւնոքի եկե-
ղեցւոյ հովիւ կարգուելուն արգելիչ պատ-
ճառ մը կայ:

— Բաղէշի տեղային իշխանութիւնն
աղջկանց համար արհեստանոց մը կազ-
մած է, ուր բազմաթիւ խլամ աղջկանք
զատ 30—35 հոգ աղջկանք ընդունուած
են, և Սեբաստիայէ բերել տրուած երկու
հայուհիներ գորգագործութեան վարպե-
տուհի կարգուած են: Այս աղջկանքուն
նաև թուրքերէն լեզուն կը դասախոսուի:
Ըզգ. պատրիարքարանէն հրահանգ կը
տրուի տեղւոյն բարեշնչ առաջնորդին,
տ. Եղիշէ վ. ի, որ ինքն ալ այն աշա-
կերտուհիաց հոգեւոր պետքերն և հայե-
րէնի դասերն հազար ըստ սովորութեան:

— Այնթապէ կըզբեն, թէ հայէր բա-
տարկուած մի բանի աղբայրներն այս
անգամ արձակուած են:

ՍԱԲԱՏՈՎԻ ԼԱՏԻՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՄԻ ՎԱՐՄՈՒՆՔԸ

Յայտնի է, որ Աղ. վ. Արարատեանցի
մահից յետոյ ալեւ գոյութիւն չունի:
Անոր կողմէ կաթողիկոս-հայերի համար հա-
զեւոր դպրոց եղած քահանայները հետզհե-
տէ պակասելով, նրանց տեղ նորերը չեն
երևում, որովհետև դպրոցի հետ փա-
կուց և քահանայութեան ապարդիւր:
24-րդ մի որոշ հիմնադրութիւն, որտեղ
պատրաստուէին ապագայ քահանայնե-
րը, մասն ժողովուրդի բազմաթիւ լընդ-

վանել, որ «նրանք», այսինքն սղութեցի-
ները «մերոնցն», այսինքն կողկառացի
ներքի միշտ լաւ են եղել: Նախ պոլսե-
ցիք լեզուն գիտեն, իսկ մերոնք լեզուն
ցրեւաբար են բռնի վրայ: Պոլսեցիք ի
բննց պահել գիտեն բեմի վրայ, մերոնք
այդ բանի մասին մեծ մասամբ գաղա-
փար չունին: Վերջապէս պոլսեցիները
մէջ աւելի կայ այսպէս ասած արաբի-
տիկ ոգի, գեղարուեստի ըմբռնումն, քան
մեր մէջ ընդհանրապէս: Եւ դա ձեռնակ
մի բան չէ: Վերցրէ՛ք մեր հեղինակները
վէպերը և նրանց վերցրէ՛ք մեր Պատ-
կանանքի ոտանաւորները և, օրինակ,
Պեշիկաշլիանները: Վերցրէ՛ք ձեռնիք
նկարագրութիւնները և մեր հեղինակնե-
րնը և այլն և այլն: Եւ ահա այս տե-
սակէտից պոլսեցիք, իմ կարծիքով, մեր
բեմի ամենալաւ և ցանկալի անդամներն
են:

«Թատրոն» ում, ինչպէս վերեն ասա-
ցի, զետեղուած են Մ. Գնունու և ընկ-
պարարատած լուսատիկ պատկերները:
Գ. Սունդուկեանցի, Ե. Տէր-Գրիգորեան
նի, Գ. և Ս. Չալկաններ, Գ. Տէր-
Գալստիանի և Ա. Սարգսիանի: Բոլոր
պատկերներն էլ աղոյ հն, ուստի հրա-
տարակիչը կարող է ապագայում տեղի
ճոխացնել իւր ժողովածուի գորգարուես-
տական մասը:

Գ.
«Թատրոն» ի վերջին համարում գլխա-
ւոր տեղը բռնում է Գ. Մուրացեանի
«Ռուզան»-ը: Դա, կարելի է ասել, հան-
գիսի զարդն է, ոչ թէ իրեն կատարելա-
յի հեղինակութիւն, այլ իրեն ինքնու-
րոյն պատմական դրամա, որը յաջողու-
թեամբ կարող է մրցել մեր բոլոր պատ-
մական դրամաների հետ: Բիմի վրայ ես
այդ պիտեմ չնմ տեսնել, բայց կարծում
եմ որ մեծ աշողութիւն պէտք է ունե-

րագրերին ղեկնելով, վերջապէս կաթ-
հայերի ժամանակագր եպիսկոպոսը:
Ցեղաբ, որ նստում է Սարատովում, հա-
ճեց հրամայել Ախալքալաքի հոգեւոր կա-
ռավարութեան, որ խնդրատուներին
10—15 հոգի ընտրէ, բացի չորս խնդ-
րատու ուսուցիչներէն*): և հաւաքելով
նրանց Ախալքալաք, ուսուցանէ հարկաւոր
գիտութիւնները: Այս չորրորդ տարին
էր, որ 13 ընտրեալ գիւղացիները, թո-
ղած տուն ու տեղ, հաւաքուել էին Ա-
խալքալաք և, որոշ թուով վճարելով հ.
պիսկոպոսին նշանակուած քահանայ ու-
սուցիչներին, շարունակում էին սովորել:
Բայց, ու զարմանք. օրերումս տեսնում
ենք, որ մեր ապագայ քահանայացունե-
րից մի քանիսը ուր մոլոր, չուրաւած,
ձեռները ծոցերում թափառում են Ս-
խալքալաքի փողոցներում: Երկար հարց
ու փորձից տեղեկացած, որ Սարատով-
ի եպիսկոպոսի խիստ հրամանով բոլոր
13 քահանայացուներն արձակուած են և
խաղա զրկուած: Ապագայ քահանայա-
կան կոչումից, իսկ գիտէ՛ք պատճառն
ինչ է, ձեռն պարզ բան, որովհետև
կապալ վարդի տեղ չեն կամեցել ընդու-
նել: Իսկ ազգային զրոյրոցը յանդգնել
են աղանու ղուռ-ղունների տեղ չընդու-
նել: Ահա թէ բանն ինչուն է:

Եպիսկոպոս Ցեղաբ սոյն տիւրացուների
հայ լեզուի և աստուածաբանութեան
ուսուցիչ նշանակել էր ոմն Կարաբ
(մի ժամանակ տէր Ղազար) Գիւղարեանց
վրացախոս մի նորեկայ քահանայի,
որը մանկութիւնից հոգում պրոպագան-
դայի աշակերտ լինելով վերջին տարի-
ներս եկել էր հայրենիք Ախալքալաքի:
Եւ գիւղը և մի քանի ամիս Սարատով-
ում քահանայ ձեռնադրուելով նշանա-
կուց Ախալքալաքի ս. Խաչ եկեղեցւոյ:
Ժխտելով քահանայ Բայց որովհետև նա
հայերէն չէր իմանում կարգաւ ու լսածել,
դիմեց Սարատով և իրաւունք ստացաւ:

*) Ախալքալաքից չորս հայ-կաթողիկոս ու-
սուցիչներ առանձին խնդրագրով ղեկնէին
Սարատով քահանայ դառնալու, ցանկութեամբ:
Բայց թէ ինչ նպատակով եպիսկոպոսը մերժել
էր ուսուցիչներին խնդրել և առաւելութիւն էր
տուել գերդասան անգղազէտ տիւրացուներին,
այդ մինչ օրս էլ հանելուկ է մնացել: Ծ. Յ.

նայ և պէտք է կարողանայ իւր նպա-
տակին հասնել, այսինքն աղբի հանգի-
սականները վրայ և ոգեւորել նրանց:
Կարծեմ մինչև այժմ այդպէս էլ եղել
է, ուր որ էլ ներկայացրել են այդ պիե-
սը. հասարակութիւնն ամենու բեր գոր-
ստով է տուն վերադարձել: Նորերս
այդ պիեւսը ներկայացրին և նոր-նախի-
ջեանում, և չնայած որ պիեւսն չտալ էր
պատրաստուած և ներկայացուած* շատ
է դեւր եկել հասարակութիւնը և ար-
ժանացել է բուռն ծափահարութեան:
Եթէ հեղինակն իւր պիեւսն ներկայ էր
քանի փոփոխութեան և պիեւսը ներկա
յացուի որպէս հարկն է, այսինքն լաւ
գեղարուեստներով, գեղատեսիլով և այլն, —
«Ռուզան»-ը չի հեռանալ մեր աղբա-
տիկ անպարտաւոր ցանկից:

Գլխաւոր փոփոխութիւնը հարկաւոր է
անել դրամայի լուծման մէջ. պէտք է
վերջացնել այլ կերպ, այսինքն այնպէս,
ինչպէս հեղինակի* մեզ մօտ գտնուած
ձեռագրումն է, և ոչ թէ այնպէս, ինչ
պէս ապագայ է «Թատրոն»-ում: Իւր ձե-
ռագրում հեղինակը դրամայի մէջ աւել
լացնում է մի ամբողջ վերջաբան, որը
մենք իմանում ենք, որ Ռուզանը Պա-
րա Նուր բանակը գալուց յետոյ անձա-
տուր չի լինում թաթար խանին, այլ
միայն ճարպիկութեամբ համոզում է
թաթարներին հեռանալ Արաքսի խաչէն
գատուից, որով միջոց է տրուում հայե-
րէն բերդից ապահով դուրս գալ և գոր-
հաւաքած հիտամուտ լինել թաթարնե-
րին: Մինչ այդ՝ Ռուզանը, տեսնելով որ
Պարա Նուր ձեռքից ապատուելու չէ,
բայց և չկամենալով նրա պիւր գիրկն
ընկնել թունաւորում և, երբ նրա հայրը,
Ներսէսը և այլք ջաշգրեմով պարտիկնե-
րին մտնում են թաթարաց բանակը —
Ռուզանին մահամբձ են գտնում: Ռու-

տարեկան եկեղեցւում լատին արարո-
ղութեամբ քահանայութիւնն անխու, որով
ապատուելով իւր համար անմատչելի հայ
լեզուից՝ դարձաւ լատինական՝ եկեղեցւոյ
պաշտօնեայ:

Յա մի այդպիսի անձնաւորութիւն,
որն ինքը խոստովանել է հայերէն լեզուի
անտեղեկ լինելը և խնդրել է տեղա-
փոխուել հայ եկեղեցւոյ լատին եկեղե-
ցին, յանկարծ Սարատովի եպիսկոպոսից
նշանակուած է հայ քահանայացուների
հայոց լեզուի և աստուածաբանութեան
ուսուցիչ: Որքան հակառութիւն! Սակայն
դեռ-ազարն այս անգամ յօժարութեամբ
յանձն է առնում, երկի թոշակից հա-
պուրուած, ստանձնել ուսուցչի պատաս-
խանատու պաշտօնը, և ահա շարունակ
չորս տարի է գտնախոսում և ճգնում
էր իւր ձեռքից մի շարք քահանայնե-
րու տալ կաթ. հայ համայնքի հա-
մար: Խեղճ տիւրացուները տեսնում էին,
որ դոն Լազարն անկարող է լինեց
հանրութեամբ լսում էին ու վճարում ուս-
ման թոշակ: Սակայն չէ որ համբերու-
թիւնն էլ ունի իւր սահմանը: Վերջին
ժամանակներս նրանք մտածում են այդ
մասին գիմել Սարատով և խնդրել, որ հայ
լեզուի տեղեկ մէկը նշանակուի իրենց
ուսուցիչ, որպէս զի աւանդուած դասե-
րն իրենց համար հասկանալի լինեն:
Քահանայացուների սոյն վարժմունքը
ստատիկ կայրոյթ է պատճառում ե-
պիսկոպոս Ցեղաբին, և նա խնդրի հրա-
մայրւմ է՝ ցրուել այդ անպատ կառ և
յանդուգն տիւրացուներին, որովհետև նրանք
համարձակուել են կարմիր, գեղեցիկ
կապաշի անուշաոտութիւնն ուրանալ, և
անամօթաբար աղանու տեղ չեն
ընդունում աղանալին...

Բայց անտեղի համայնքով այս մա-
սին այլ ևս խօսել, կրկնում եմ բազմի-
ցես անգամ կրկնածս — բաւական է ժա-
մանակաւոր լատին եպիսկոպոսի իշխա-
նութիւնը մօզ վրայ. մեզ հարկաւոր է
հայ կաթողիկ եպիսկոպոս:

Հայ շաւուն
Ախալքալաք, 23 ապրիլ

զանը միտում է նրանց գրկում օրհնե-
լով իւր ճակատագիրը, որ կարողացել է
իւր անձնագործութեամբ ազատել հայ
բնիկը:

Ինչ ասում են, որ շատերը հէց այդ-
պիսի «վերջաբանութիւն» են սպասելու
եղել, բայց չեն գտել «Թատրոն»-ում,
մինչդեռ այդպիսի մի վաղձան ասելի
հերոսական է, ասելի բարոյական և, —
կարող եմ խոստովանուել, — ասելի համա-
կրելի: Կրկնում եմ, «Ռուզան»-ը բեմի վրայ,
— մանաւանդ եթէ այդպէս վերջանայ, —
միշտ յաջողութիւն պիտի ունենայ: Եւ այդ
նրանիցն է, որ հեղինակը կարողացել է
ընտրել Զփիկա բովանդակութիւն և
տալ գեղեցիկ պատկերներ. դրամայի
լեզուն գեղեցիկ է, իսկ մենախօսու-
թիւնները տալարութիւն թողնող: Սա-
կայն «Ռուզան»-ի իրեն գեղարուեստա-
կան երկ ունի մի քանի խոշոր պակա-
սութիւններ. նախ ամբողջ պիւսի «տոնը»
կեղծ կլասիկական է. հեղինակը կամե-
ցել է տալ պատմական գոյն, բայց չի
կարողացել չափ պահպանել: Հարկաւոր
է ասելի հասարակ լեզու բանեցնել: Եւ,
օն» բացակայութիւնները գուր հանել,
գրաբար խօսքերը փոխել աշխարհաբարի
և այլն: Երկրորդ մեծ պակասութիւնը
համարնի դերը: «Ռուզան» պիեւսի դրա-
մատիկը պէտք է կայանայ Ռուզանի
անձնագործութեան մէջ միայն և եթ.
մինչդեռ Մուրացեանի պիեւսի մէջ ասելի
աշքի է ընկնում համարնի սէրը, այդ
անպաշտ սիրուց բոլորով վրէժը և դա
լաճանութիւնը: Հեղինակը պէտք է մեզ
մէկ բանով դարձնէ, մեր ուշադրու-
թիւնը պէտք է միայն մի դրամայով
գրատուի մինչդեռ այստեղ երկու դրա-
մա է կատարուում: Եւ այնպիսի դրամա-
ներ, որոնցից ամեն մէկը մի մի դրա-
մայի օրիժ է: Կարգացողը, ինչպէս և

ԳԱՆՁԱԿԻ ԲԱՆԴԱՐՈՒՄԻ ԽՈՐՀՐԻԻ ԴԱՆՔԻՆԵՐ

Ապրիլի 24-ին բախտ ունեցանք ա-
ռաջին անգամ տեսնուել մեր քաղաք-
ին խորհրդի նորահաստատ իրաւասու-
ներին երեսները, նրանց ներկայութեամբ
նոյն օրը կայացաւ սոյն տարուայ հին-
գերորդ հերթական նիստը, ուր քննուե-
ցին մի քանի հետաքրքրական հարցեր:
Այդ հարցերից առաջինը միջերեսների
— հացի և մսի — տուկա նշանակելու
խնդիրն էր, որն ըստ սովորականին ի-
րարանցում և աղմուկ հանեց շատ թեր
և դժ խօսողներ եղան — մէկը միւսին
հակասող — բայց որոշ երկարացութիւն
չկայացաւ. այնուամենայնիւ, երկար վի-
ճարանկուց յետոյ՝ մինչև տակաւ նշա-
նակելու մի որոշ ծրագիր կազմելը, մա-
յիս ամուսնայ համար նշանակուեց. հացի
առաւել տեսակն 3 1/2 կ., երկրորդը՝ 3
կ. և երրորդը՝ 2 1/2 կ.: Ուշաքի միւսը —
10 կ. և տարւորը — 9 կ.: Տակաւ նշա-
նակելու համար մշտական մի մասնաժո-
ղով ունինք, քակայն ոչ նրա որոշումը
տեսանք, ոչ էլ մասնաժողովի անգամ
ների երեսը...

Վճուռելիք երկրորդ հարցը քաղաք-
ին խորհրդաւորաց դպրոցի համար հար-
կաւոր գումարի վախառութեան խնդիրն
էր: Խորհուրդը, վարչութեան առաջար-
կութեան հետ համաձայնելով, վճուեց
խորհրդաւորաց լինել ժողովրդական դպ-
րոցները պ տեսչին, որպէս զի ուսում-
նարանական գումարներից յատկացնուի
այս նպատակի համար 45,000 բ., ա-
ռանց տուկոսի, 12 տարուայ ժամանա-
կամիջոցով:

Երրորդ հարցը՝ կովկասեան գելդա-
տնաւական առաջիկայ ցուցահանդիսին
նիւթական մի օրէն նպատու նշանակելու
խնդիրն էր: Քաղաքային խորհուրդը, ի
նկատի առնելով իւր նիւթական միջոց-
ների խիստ աղուլթիւնը և այն սը մեծ
գումարով չի կարողանալու նպաստել յի-
շալ ցուցահանդիսին, իսկ քիչ գումար
յատկացնել «ամօթ» է, — որոշեց ոչ մի
նպաստ էլ չտալ. այսինքն եթէ ամօ-
թից կարծեսու ենք, — լաւ է մի քիչ շատ

են, անշուշտ կըզգուարանայ ասելու, թէ
որ բանն է ասելի հետաքրքրում հեղի
նակին, — այն, որ Ռուզանն անձնագոր-
ծութիւն է գործում, թէ այն, որ համար-
նը դաւաճանում է: Համարանի անձնա-
ւորութիւնը, նրա դաւաճանութիւնը և
առհասարակ համարանի հետ կապուած
պատկերները նսեմացնում են պիեւսի
գլխաւոր դրամայի ազդեցութիւնը և
նշանակութիւնը. բացի այս բոլորից, հե-
ղինակը մի սխալ էլ է արել մեզ ըն-
թերցողներին և հանդիսատեսներին ա-
մենին ցոյց չտալով Ռուզանի ներքին
մտքաւորը՝ առաջ քան նա վճարւմ
թողնել տուն, անգ, ծնողը և սիրեցեալ
նշանակելու ու գնալ թաթար խանին
անձնատուր լինել: Եւ IV-րդ արա-
ւածի ա. պատկ. մէջ Ռուզանը յայտ-
նում է իւր այդ հերոսական վճիռը —
մենք ապշած ենք մնում, թէ երբ նա
այդ վճիռն և ինչպէս վճեց. մենք
չգիտենք՝ ինչպէս էր նրա ներքին կա-
ւը, ինչ տեսակ մաքառում տեղի ունե-
ցաւ նրա որոշում երկու դրամաների
միջև, այն է՝ հայրենասիրական և անձ-
նական երջանակութեան: Պիեւսի ամբողջ
միտքը, գաղափարը, դրամատիկը հինգ
այդ բազմի մ ջն է, մինչդեռ հեղինակն
այդ բոլորը կատարում է բեմի ետևը և
մեզ ամենին մասնակց չէ անում Ռու-
զանի այն զգացմունքներին, տրամադրու-
թեան, որոնք առաջացնում են վերոյիշեալ
վճիւրը: Մասամբ այդ անսակ մի բան
հեղինակը տալիս է V-րդ արարուածի
ալ պատկերի մէջ, բայց այդ պատկերը
բացի միջանկէալ լինելուց և բոլորովին
աւելական է, և, իմ կարծիքով, լաւ կը
լինէր, եթէ հեղինակը դուրս գնէր այդ
պատկերը. ամեն բանից ասելի հեղինա-
կը պէտք է զգուշանար անբնականու-
թիւնից: Պիեւսի գործող անձանց բնա-

կարմրեք, բայց դուր տեղը ծախս չա-
նենք...

Չորրորդ և վերջին խնդիրն էր իրա-
ւասու Ե. Խաչանի մի առաջարկը, որ-
ով պարոնը, ի նկատի առնելով քաղա-
քային դպրոցից այս տարուայ՝ բաւական
թուով աղբաւ աշակերտների արձակու-
մը, ուսման վճարը չտալու պատճառով,
ցանկանում էր, որ քաղաքը իւր կողմից
օգնութիւն հասցնէ յիշեալ աշակերտնե-
րին, որով և միջոց կըտրուի նրանց գո-
նէ քաղաքային դպրոցում ուսման ըն-
թացից աւարտելու, իրաւասու Խաչա-
նիանցի գրութիւնից երևում էր, որ
դպրոցից արձակուած են 50—60 աշա-
կերտներ, այն ինչ յիշեալ դպրոցի տես-
չի տուած տեղեկութիւնից երևում է,
որ այդ աշակերտների թիւը հասնում է
միայն 23-ի: Բանից երևում է, որ երկու
տեղեկագիրն էլ ճիշտ են: Խաչանիանցի
յայտարարութիւնը տրուած էր մաքուր
սկզբներին, իսկ տեսչի տեղեկութիւնը՝
ապրիլի կիսին, և այս ժամանակամիջո-
ցում արձակուած աշակերտների մի մա-
սը նորից ընդունուած է դպրոցը: Քա-
ղաքային վարչութեան այն գեղուցման
հիման վրայ, որ քաղաքն առանց այն էլ
մեծ ծախքեր է անում դպրոցի վրայ և
այժմ ոչ մի միջոց չունի նորից դրամա-
կան ծախքեր անելու աղբաւ աշակերտ-
ների օգտին, — խորհուրդը մերժեց այս
խնդիրն էլ...

Ում որտեղ մօտ է մանուկ սերնդի
կրթութեան գործը, ի հազի՛ն նա կը
ցուի խնդրի այս տեսակ լուծման հա-
մար: Սակայն ցուալին այս հարցի մեր-
ժում ստանալը չէ, այլ մի օրէն հան-
գումանք: Պ. քաղաքագործը, պաշտպա-
նելով վարչութեան յիշեալ անմիջա-
բանական գեղուցումը, այս հարցի մասին
խօսելիս շատ հեռու գնացնաւ ասում է,
որ մեր ժողովուրդն առհասարակ շատ
«անբարեխիղճ» է իւր պարտքերը ա-
լու գործում. որ նա խուսափում է իւր
պարտքը ճանաչելուց, որ եթէ ամեն մի
գործում քաղաքը դրամական օգնութիւն
հասցնէ, այն ժամանակ մենք կըշըջա-
պատուենք այն տեսակ մարդերով, որոնք
սովոր են սուտ տեղի իրենց աղբաւ

տրութիւնները շատ անցողակ են դուրս
բերուած. այնուամենայնիւ հեղինակը,
իրեն վարպետ վիպասան, կարողացել է
տալ մի բանի օնկէֆ տիպը՝ Ռուզանը,
համարանի, քաղաքի և թէ ինչպայ-
նեքը պակաս են յաջողուել հեղինակին:
«Ռուզան» ի լաւ և թոյլ կողմերի մա-
սին խօսելուց յետոյ պէտք է ասեմ,
որ ես այդ դրաման կարողացի մեծ
հետաքրքրութեամբ, և եթէ հեղի-
նակն ապագայում աւելացնէ իւր վերջա-
բանը, մենք անշուշտ կունենանք մեր
անպարտաւոր մէջ մի Զփիկա կատար և
խրատական դրամա, որը կըլսուի թէ
մեր մտքի և թէ գեղեցունքների հետ:
Թող միայն հեղինակն արգելներ չզնէ
իւր պիեւսը ներկայացնելու համար. մեր
ինքնուրոյն անպարտաւոր աղբաւ է,
իսկ թատրոնը դեռ մանուկ է ամեն մի
հեղինակ մեր բեմի վրայ սիրեցեալ հիւր
է, իսկ պ. Սուրբաշանը, իրեն վիպասա-
ն է «Ռուզան»-ի հեղինակ, նաև պատուա-
ւոր հրէ:

Մինաս Բերբերեան

*) Թէ պ. Ռ. Բերբերեանը և թէ միւս կըրթի-
կաններն առանձին դէպք են բռնել «Ռուզան»-
ի պ. հեղինակի վերաբերութեամբ, դիտելու
ներքէ մի օրէն երկ ընդհանրապէս սովորաբար
ցոյց են տալիս այդ երկի արժանաւոր և պա-
կատուր կողմերը, և եթէ կամենում էք, խոր-
հուրդներ էլ են տալիս հեղինակին: Կըշըջեն
գելուցում խորհուրդը պէտք է երկի ետևից
չլինել վերաբերում, օրինակ, թէ այս ինչ
տեսարանը երկար է, այս ինչ կողմն աւելու-
ցում, ինչպէս մենք

ձեռքնդիր: Ի վերջոյ պ. քաղաքագլուխն ասաց, որ այս տեսակ հարցեր բարձրացնելով մենք ինքններս ենք մարդկանց «ապականում», «անբարոյականացնում» (развращаем)... Բայց թոյլ տրուի ինձ նկատելու, որ այսպիսի վճիռ անելը կրնանակի ամբողջ 30 տարի ապրել մեր քաղաքում և 4 տարի քաղաքագլուխ լինել, բայց և այնպէս ծանօթ չլինել ժողովրդի նիւթական իսկական դրութեան և բարբոյի հետ: Ապա թէ մշ, ասացէր խնդրեմ, ինչ կապ ունի արդատ աշակերտներին օգնելու հարցն ապականութեան կամ անբարոյականութեան պատճառներին հետ... Փողոցով անցնում ես, քեզ դիմում է արտասուքն աչքերին խեղճ, թշուառ, համարեա առանց հագուստի մի կին, որին լաւ ճանաչում ես և գիտես, որ ապրուստի միջոց անգամ չունի: Եւ խնդրում է մի կերպով օգնել իւր օրրոն, որին, ուսման վճարը չտալուն համար, արձակել են դպրոցից: Եւ ասան այս բանն անբարոյականութիւն է հաշակաւում հրապարակօրէն, քաղաքային խորհրդի մէջ: Անս այն հանգամանքը, որը ես ամենայն իրաւամբ շատ ցաւով եմ համարում. Բիշ ցաւով չէ և այն, որ այսպիսի «գովառանական» խօսքերը մեր նորահաստատ իրաւաստները լսում են ականջները քաշած և առանց վշտովմունքի մարտունակ, ոչ ոքի մտքով էլ չի անցնում փոքր ինչ գոնէ պաշտպանի այն ժողովրդին, որի հասցէին կարգացում են յիշեալ խօսքերը և որի ներկայացուցիչներն իրենք են... 25, պարտնայնոր թիւթած ձայնաւորներ, սկիզբը լաւ էր զբւլ յոյս կայ, որ ապագայում շատ առաջ գնար:

Arasindo.

Գանձակ. 25 ապրիլի

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱԽԱՓԱՐԱՆԱԿ

(Հանր-Գործ-Թղթակցութիւն)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԶԴՆԱԿԱՆ ԶԱՄԱՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՐԻՉ, 30 ապրիլի (ն. տ.) — Հայկական շրջագործութիւնները մեր գաղթականութեան շրջանում չէ արտայայտուում միայն նրա բարեպաշտական փառքեցողութեան մէջ, այլ և ընկերութիւնները հիմնական հրահրութեան մէջ: Այնպէս, որ նախ չկայ, որի անունով կարելի լինի «փայտ-երով ընկերութիւն հիմնել, բարեգործութիւնը միշտ կայ, և ով ցանկանում է միանգամայն զբաղաւելու ժողովրդի, բարեգործութեան է գլխում: Ո՛ր է Պարիզի Պաշտօնատնայնաց ընկերութիւնը, որ տասնեակ տարիներին ի վեր գոյութիւն է ունեցել, ինչ է արել նա մինչև այսօր և ինչ է անում: Ո՛ր է Պարիզի հայոց «Բարեգործական ընկերութիւնը», որ երեկոյթներ տալ գիտէ, իսկ հաշիւ մշ. սրտեղից են այն բազմաթիւ ընկերութեանց կնիքները կոյտերը, որ կարելի է տեսնել Պարիզում այն անձերի մօտ, որոնց ստորագրութեամբ հաղարատու և տասնեակ հազարաւոր անգլիոններ են ցրուած ամբողջ հայ ազգի մէջ: Ո՛րն է հայ ազգին զբաղանք արած ծառայութիւնը, քանի որ հայ խնամարար ուսանողներն ու հիւանդները խնամում են ֆրանսիական ողորմած հիւանդանոցներում, հայ արքայադուրը նպատակներ են ստանում ֆրանսիական ընկերութեանց գումարներից: Ո՛րն է այդ «Ուսումնասիրների» գէթ մի հատիկ հայ որդեգիրը:

Երկրի անշուշտ այս հարցերն են զբոյս Պարիզի մի քանի ի վեր եկող մի քանի հայ պարենները՝ մտածել հաստատուելու Պարիզում մի հայկական ընկերութիւն, որ պիտի հաշիւ տալու մեծ պահանջարկ ունենայ: Օ՛ր, ամեն ինչ, բայց ոչ հաշիւ: Անս այդ նոր ենթացողութեան ընկերութեան առթիւ է, որ ես կըկամենայի մի քանի խօսք տեսել, որ:

*) 860 «Երբ-Դար» 26 69

պէս զի նա չենթարկուի այն վիճակին, ինչպէս Պարիզում սուսնի պէս բուսնող տանաւոր ընկերութիւնները:

Միայն և ամսութիւն է կարծել, թէ միշտ բարեգործութիւնը կարող է ծաղիկ հասարակական ձեռնբերցուցութիւնը: Ոչ. նա շատ անգամ և գրեթէ միշտ ծագում է անհատական ձեռնբերցուցութիւնից, և այն անհատները, որոնք ձեռնբերում են որ և է բարեգործութեան, կատարեալ իրաւունք ունին նախագծել և նախորդել այդ բարեգործութեան ծրագիրը: Միայն մի մեծ, անխնայութիւն պարտք կայ այդպիսի ձեռնբերողների վրայ, — այն է՝ գործունէութեան հաշիւ ապա և ուրիշ ոչինչ:

Բայց հայկական անգամատնում օրէնքներն այլ են, օրինակ՝ հինգ վեց հոգի, նոյն իսկ շատ արժանահաւատ ու յարգելի մարդիկ մտադրում են մի բարի գործ սկսել: Եւ ասան նրանք ամենքը, որոնք բնած են եղել, որոնք զուրկ են եղել որ և է ձեռնբերցուցութիւնից, որոնք չեն կամեցել որ և է կերպ գրագրել որ և է հասարակական խնդրով, կամ այնպիսի, որոնք իրենց ձանկերի մէջ են պահել շարունակ ամեն հասարակական հաստատութիւններ, վաղուս են ու պահանջում «ձայն ունենալ», որովհետեւ ամենք ալ հայ ենք, «մենք ալ հասարակութեան անդամ ենք», եւ այսպէս՝ հայը, որ մարդկային տարրական պարտաւորութիւնների վրայ գաղափար չունի, ամենայն մի նոր հաստատութեան մէջ իւր ձանկերը խրելու համար դիմում է պլեբիսցիտի գաղափարով և հրապարակ գալիս:

Ինչ է միտում այսպիսի դէպքում անել: Ինձ թւում է, որ կայ մի արդար միջոց միայն, որի առաջ ոչ մի կերպ չպէտք է կանգ առնել: Ամենայն մի բարի գործի անկողմ ձեռնբերցնելը կատարելաւ տէր են այդ գործի, իրաւունք ունին ոչ միայն չենթարկել այդ գործը պլեբիսցիտի, այլ և հեռու պահել այդ գործից այն ամենքին, որոնք արդէն իրենց անցեալով և ներկայով ապացուցել են, թէ հասարակական գործերի մէջ անպէտք են և փնտում են միայն իրենց անձնական շահերը:

Որ ունեցի ականջս լսելոյ, լուիցէ:

Արտասահմանեան, գլխաւորապէս պարիզի հայ գաղթականութեան մէջ պակաս չէ և զբաղանք շրջագործութիւնը: Ընկերացողին յայտնի է, որ երկու զոյգ և մի կէտ պարեգեան հայերից տասնաւոր խմբագրներ և «publiciste arménien» ներկան, և ով չէ խմբագիր և ով չէ հրատարակիչ Պարիզում: Եւ մեր Աստուծոյ օրհնած գաղթականութեան մէջ հրատարակութիւն ու խաղաղասիրութիւն բաւարարողութիւն և ներկայով ապացուցել են, թէ հասարակական գործերի մէջ անպէտք են և փնտում են միայն իրենց անձնական շահերը:

Երկրի անշուշտ այս հարցերն են զբոյս Պարիզի մի քանի ի վեր եկող մի քանի հայ պարենները՝ մտածել հաստատուելու Պարիզում մի հայկական ընկերութիւն, որ պիտի հաշիւ տալու մեծ պահանջարկ ունենայ: Օ՛ր, ամեն ինչ, բայց ոչ հաշիւ: Անս այդ նոր ենթացողութեան ընկերութեան առթիւ է, որ ես կըկամենայի մի քանի խօսք տեսել, որ:

գիր պ. Ա. Չորանեանը Փրանսիայում յաջողութիւն չունի, որովհետեւ նրա գէժը հրեականի նման է, իսկ ֆրանսիացիք հրեականներին չեն սիրում: Բայց աւելի լաւ է տեսնելը ինչ լեզուով է խօսում այդ «Խաղաղասիր» գլխաւորը: Անս ձեռք նրա լեզուի նմուշը:

«Վաղուս ձայն»ին մէջ Ա. Չորանեանի անձին դէմ տող մը շտապագրեցին: Ու այսօր ալ, հակառակ իր լեզու ու ներհմէտը գրողութեան, հակառակ այն այլաբանի, կնճառու ու անխնայութեան պարագաներուն որոնց մէջ — որոնցմէ օգտուելով — Ա. Չորանեան իր հոգին փրցուցած պատառ մը տրոգել կը նետէ կոտորակէ՝ զպիտի գիշերներ ևս իմէ՛ք զվե՛ժ լուծելու: Գնձէ՛ք ձեռքերն ու անխնայ, անհրաժեշտ բացատրութեամբ մը պիտի շատանաւ: Այսինքն չէ՛ք սպասել իմ կողմէս ու քիչ մը շատ գնալով իմ արդեօք... Բայց ց բոլորդին անկողմ ըլլալու համար բան մը որ — դուռ գրական տեսակէտով մը — մեղք ալ պիտի ըլլարաւ, որովհետեւ այդ ցաւազդին տղան նիւթը կընայ հայկայ թիւ իննի տարբերակէ վերջին ու մարդկային վեպ մը գործելու փորձով: Գրել յառաջիկային, ու այն ատեն պիտի շարժէր անշուշտ որ հոյակապ է: Բնականութեամբ մը ունայն հաճոյքին համար պղծած ըլլալի թանկագին տօքիմաններու վաճառ այդ մէկ հատիկ ու չըլլալի տրոգելի վրայ որ կուգործէր մէջ քնարեական ցնորատու խոյանքներու հանդէպ ու անարգութեան մէջ արգահատանք հրաւիրող իմ անյուր ու հիւանդագին խառնածոյով՝ պիտի յաճախէր ու շարունակէր ժողովութեան ցաւագրներուն ու կնիքներուն մեծագիւ խաղաղութիւն — իմ պաշտած վարդապետ Միսիսի իսկ:

Գիտեմ, ընթերցող, այս առիթը կարգաւց յետոյ կարելի է սոսկալի տանջանքներով զկուտալ, ինչպէս իսկ զկուտուտուց յետոյ, բայց ինչ տրած, սա «գրականութիւն» է, և ես ստիպուած եմ այդ նմուշն առաջ բերել, որպէս զի իմանաք, թէ գեռ ինչ բարեքներ է սպասում հայ ազգը պարեգեան հայերի գրական շրջագործութիւնի ց:

Ս. Հախումճեան

ԳՆԱԿԱՆ ԿԱՆՈՒՆ

ՄԱԿԵՐՈՒՄԸ

Բուլղարական արտաքին գործերի միւնիստրի բերան «Բուլղարիա» թիւթը խիստ համակրանքով է խօսում մակեդոնական կոմիտեի նորընտիր կազմութեան մասին: Մասնաւոր անելով այն բանը, որ նոր կոմիտեի վստահութեամբ է ընդունուած եւրոպական մամուլի կողմից, յիշեալ թիւթը գրում է, որ նոր կոմիտեի բաղկացած է չափաւոր ուղղութեան ներկայացուցիչներից և դատաւականներ է տալիս, որ մակեդոնական խնդիրը կանոնաւոր ընթացք կըստանայ նրա շնորհիւ: Նոր կոմիտեան օրէնքի և միջազգային դաշնագրերի սահմանում կըլնայ, որ մակեդոնացիներին մարդկային իրաւունքներ տրուեն:

Սոփիայի կանանց կըթական ընկերութիւնը, Բուլղարիայի կանանց ընկերութիւնների կողմից լիազորութիւն ստանալով, մի ընդարձակ յուշագիր է ուղարկել Պարիզի «Խաղաղութեան միութեան» մակեդոնական խնդրի վերաբերմամբ:

Բուլղարական լրագրողներից մէկն այսօրեան գրեցատրութիւն է ունեցել բուլղարական նախկին միւնիստր Մաշալովի հետ Սերբիայի և Բուլղարիայի յարաբերութիւնների մասին, որի միջոցին խօսք է ընկել և մակեդոնական խնդրի վերաբերմամբ: Մաշալովն ասել է, որ մակեդոնական կոմիտեի մի մեծ գլխաւորութիւն է բուլղարացիների համար: Բուլղարիայում, — ասել է նա, — համարում են մակեդոնացիներին, բայց վերջին ժամանակս մակեդոնացիներն այնքան շատացել են Բուլղարիայում, որ նրանք քիչ էր մնում սկսելն սպառնալ մեզ... Մենք ամենքս էլ պիտու ենք, որ Մակեդոնիային ինքնավարութիւն տրուի: Զատ ընկան է, որ սերբերն ևս ձեռնառն են իրենց կուլտուրական ազդեցութիւնը տարածելու Մակեդոնիայում: Բուլղարներն ու սերբերը պէտք է գործեն Մակեդոնիայում համընդուն, կուլտուրայի և լուսաւորութեան ասպարի

գում, որպէսզի հանեն նրան խաւարից և անձի ազատութիւն ընձեռեն: Մերբիական և բուլղարական շահերը ոչ թէ միայն հակառակ չեն իրար Մակեդոնիայում, այլ ընդհակառակը միեւնոյն են:

ԱՆԺԻՐ

Լրագրները հետեւալ մանրամասնութիւններն են հաղորդում Ալժիրում տեղի ունեցած անկարգութիւնների մասին, որոնց ժամանակ վերաւորեց Ալժիրի քաղաքագետը, հրէաների կատաղի թշնամի Մաքս Ռեփիլը: Երեւալթի օր Ռեփիլը իւր հղորդ և մի քանի բարեկամների հետ նստած էր մի կաֆէում: Նրա սեղանին մօտեցաւ «Revanche du Peuple»-ի խմբագիր Լաբրիէսկ և սկսեց բացատրութիւններ պահանջել մի թուսնիկ թիւթիկի մասին, որ տարածել էր քաղաքում քաղաքագետը և որի մէջ վերաւորական խօսքեր կային Լաբրիէսկի մասին: Քաղաքագետն սկսեց բացատրել, հետեւանք այն եղաւ, որ երկու անոնաներն սկսեցին իրար սուր-սուր խօսքեր ասել, յետոյ բանը հասաւ կուռի և սուր ու դմբոցի, որին մամակցեցին կաֆէի միւս այցելուներն ևս: Զարդում էին իրար քիթ ու մառութը, շիշերն ու բաժակները թռչում էին օդում, սեղաններն ու աթոռները գլորում էին յատակին, և վերջը տատերազմի դաշտում մնաց մի քանի վերաւոր: Տուր ու թիւի միջոցին Ռեփիլի հակառակօրոյնեց մին, «Journal de Nouvelles»-ի խմբագիր Թալուէն, մի քանի անգամ ատրճառակ պարպեց և վերաւորեց Ռեփիլին, նրա եղբորն ու բարեկամներին երկու հակառակ կողմից վերաւորեցին երկու հոգի դանակով: Եւ վերջը վտանգաւոր էր: Կուռի վայրը հասաւ դուռներ և կանչուց պրիւտորը: Ռեփիլն ու իւր բարեկամներին տարան դեղատուն, որտեղ կապեցին նրանց վէրքերը, որոնք վտանգաւոր չէին: Թալուէնը ձերբակալուց: Դրանից յետոյ քաղաքում հակահրէական ցոյցեր սկսեցին:

ԽԱՌԵԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆԿԱՅԱԿԱՆ ՆԵՐՄԱՇԱԿԻ. — Դեղապետ Նայթ երկրիս գնահատ խորութիւններում Ներմութեան աստիճանը չափելու համար չինել է տուել մի մեծ Ներմաշակ, որի խմբագրութիւնը 70 ֆուտ է և ապակեայ խողովակի շրջապատը հինգ տասնութնուր. կշռում է 250 պուլ: Այդ հակառակ Ներմաշակը գործածելու համար ճակարակների օգնութեան են դիմում:

Աշխարհիս ամենամեծ շողակը. — Լեզուում ծախու էր հանուած աշխարհիս ամենամեծ շողակը, որ Եգիպտոսում էր և կոչուում. գնահատուած է մէկ միլիոն ֆուտու ստերլինգ, որ ասել է 6.300.000 րուբլի: Մինչև այժմ յայտնի էին իրենց մեծութեամբ «Ռեգիստ», «Գոլոմ», «Բիսպերալ» և «Օրուլ» շողակները: Նոր շողակը կշռում է 273 կարտու, ստացել լիւրի ձև ունի, գոյնը շատ գեղեցիկ կապոյտ է. երկարութիւնը 3 դիւյմ է, իսկ ամենահաստ տեղում տրամագիծը 2 դիւյմ: Գտնուած է Օրանի հրաբուխային գոգացումի մէջ և գտնողը Նեգր 1000 ֆուտու ստերլինգ վարձատրութիւն է ստացել:

Տանը ծաղիկ պահողները յաճախ կուռն են ծաղկամանի մէջ առաջ եկող սողունների դէմ, որոնք վնասուելու են ինում: Ամենալաւ միջոցը «Sardina» թիւթի տակով, հետեւանք է. պէտք է առնել վայրի շաղանակ և մանրացնելով 10 լիւր մէջ. ամեն մի բաժակ շրջի 10 շաղանակ լաւական է: Այդ թիւթը պէտք է առնել ծաղկամանի մէջ. դա ծաղիկներին օգուտ է, իսկ սողուններին, որոնք ինքն ինքն կընեն:

Տարօրինակ շուկակ. — Անցեալին շարաւային Շֆրիկայի Դուրեան քաղաքից ուղարկուած է հղել մի շուկակ, որ ամբողջովին կաղճուած է եղել... մարդկային ոսկերիքից: Զուլժակի ներքին մասը չինում է մարդու գանկից, երեսը քաշած է ոչնալի կաշի, կոթը չինում է օտի ուղղից, իսկ ականջները ձեռքի մատների ոսկերիքից:

Հակառակ ծանելոյց. — Նեու-Սօր կուռ չինում է մի երեքտարական գոր-

ծարան, որի ընդհանուր ոյժը հաւասար է 70.000 ձիւ ոյժի: Ամեն բան մեծ է և հակառակ այդ գործարանում. մի միայն կեղտոնական ծխնախոյր բարձրութիւնը 107.65 մետր է, շրջապատը 11.85 մետր ներքեւում և 8.20 մետր վերեւում. քրա վրայ գործ է ածուել 3.400.000 աղիւս և կշռում է 8.540 տոնն: Դործարանում կայ 87 շուգեկաթայ. ածխի բաժինը կարող է 9000 տոնն ածուլ վեցնել, որը տեղափոխելու համար միայն հարկաւոր կըլինի 18 երկաթուղային գնացք կաղմի, ամեն մի գնացքը 50 վագոնից բաղկացած: Դործարանի շէնքի երկարութիւնն է 85 մետր, իսկ լայնութիւնը 60 մետր:

ՁՈՒՄԻՆԻՔ
— Որտեղ է մարիկը Արամիկ:
— Երկու ժամ կըլինի, որ «մի վայրկեան» միայն հարեանի մօտ է գնացել:

Երկու բարեկամներ.
— Ես Սուրենի հետ կամուսնանայի, բայց չեմ ուզում քու ձեռքից խլել:
— Ընդհակառակն, շատ ուրախ կըլինեմ. ինձ համար ատելի հետաքրքրական կըլինի շարունակել ծանօթութիւնս նաեւ այն ժամանակ, երբ որ դու էլ, քու բոլոր հարստութիւնդ էլ նրանք կըլինի:

— Հայկ, ահա մի ամիս կըլինի, որ լայտնել ես, թէ սիրում ես ինձ, բայց մինչև օրս առաջարկութիւն չես անում: Այս ինչ է նշանակում:
— Այս նշանակում է, որ ես ատելի օժիտով կին եմ ուզում ունենալ:

— Դործը տանով տոնիք, պ. Վարդան:
— Մի՛թէ, ինչու պ. փաստաբան:
— Որովհետեւ չկարողացաւք տանել:

— Պարոն Սիբայէլ... ինչքան կըցանկայի...
— Ինչ տիկին:
— Որ դու բռնել լինէր, իսկ ես անգիտացի:
— Ինչու:
— Այն ժամանակ ինձ գերի կըվերցնէր:

— Marie, տուէք ինձ խնդրեմ ձեր սրտի բանալին:
— Զեք քսակի մէջ որոնեցէք:

Օրիորդ, ձեր այս սանրուածքն ինձ բողբոջի չէ դիւր գալիս:
— Ում որ դիւր չէ գալիս, թող աչքերը փակէ:
— Իսկ դու որ դիւր գայ:
— Թող աչքը բանալ, չընի:

ԵՊՐՈՒՄԻՆԻՔ
Ամեն մի պատկի տակ միլիոնաւոր փշեր կան:
— Դրամաւորական արուեստը — անընդհատ կեդիք է:
— Բարի ցանկութիւնը նման է ճաշած տակաւի, իսկ բարի գործը — անարատ տակաւի:
— Միշտ որ մարդս լեզուն պահի — բերանը կըցամաքի: Ժ. Պ. Ռիխտեր:
— Ոսկին ատելի հոգի է կորցնում, քան սուրը, որ միայն մարմին է սպանում: Ժ. Պ. Ռիխտեր:

Հետաքրքիր
ՀԵՌԱՐԱՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ
Գ. Պոլսից հեռագրում են, թէ թրքական պոստի տեսչութիւնը յայտարարել է, որ օտարերկրեայ պոստամենքի հասցէին Գ. Պոլիս ուղղուած հակերն այսուհետեւ կըբացուին թիւթը իշխանութեան ձեռքով և ապա թէ կուլտուրական ըստ պատկանելոյն. այդ բանը լուրջ պահանջարկ ունի: Դրանից յետոյ քաղաքում հակահրէական ցոյցեր սկսեցին:

Մոսկուայից ապրիլի 25 ից հեռագրում են, որ լուսաւորութեան միւնիստրը ժամանեց այնտեղ և իսկոյն ընդունեց զպրոցական շրջանի հոգաբարձուին, որի հետ երկար ժամանակ զրուցատրեց: Օրուայ ժամը 3-ին միւնիստրը գնաց համալսարան, որտեղ հաւաքուած էին բոլոր պրոֆեսորները, և եկտորն ու շրջանի հոգաբարձու: Համալսարանին սրահում միւնիստրը մտնելու և դուրս գալիս գիմնաւորեցին ուսանողները: Դանալով

նրանց, մինչև անգամ, թէ պետու-
թեան յոյսն ու յենարանն է համարում
նրանց և խորհուրդ տուցն, որ ուսանեն
Ուսանողները մինչև անգամ չեն հասնում
ընկերներին մի
նիստը պատասխանեց, թէ թագաւոր
Կայսրի սիրտն աւելի սիրաւատ է, քան
նրանց բարեկամ միասին առած, բայց
անհրաժեշտ է, որ նրանք իրենց վարմուն
քով սրբեն յանգանքը:

— Բուլղարական լուսավորութեան մի
նիստը Սլաւոլով յանկարծ անհայտ եղաւ:
Վարձանուց նմանապէս նախկին մինչև անգամ
Գրեկով:

— Տըսնավալի հիւսիսում և արևել
քում մեծ կղզիներ են անդի ունենում,
բոլորները ծանր կորուստներ են կրում.
նրանցից սպանուած է 40, վիրաւորուած
է 200, անձնատուր են եղել 160 հոգի.
խլուած են բազմաթիւ գոգումներն,
բանկային տոմսեր, 220 սայլ և 9,000
ձիւ Բոլեմի գոգերը, ինչպէս լուսում
է, խիստ կազմալուծուած են: Բոլեմ և
Վիլիսն իրենց զօրքերը միացրել և
բռնած են Կարլինան:

— Պեկինի գետաբերդը սրտնայն գի-
մել 2ինաստանի մի հաւաքական յայ-
տադրով, որի մէջ պիտի հաղորդեն, թէ
2ինաստանից պահանջուելը ընդհանուր
պատճառը որոշուած է 450 միլիոն տաէլ,
և պիտի հարցնեն, թէ 2ինաստանն
ինչպէս է մտադիր վճարել այդ գումարը:
— Աստրական պատգամաւորների
ժողովն ընդունեց այն առաջարկը, որով
էրջհիւրդ ֆրանսիացիները հրաժար
ւում է իւր և զբաղւած իր խառնակ ամուս
նութիւնից ծնուած դաւաճանքի գահա-
ժառանգութեան իրաւունքից:

— Պեկինում ամերիկեան սպաների
պատուին գնեկալ Գեկու: սարքած
հանդէս ժամանակ, 2աֆֆին ճառ ար-
տասանեց, որի մէջ ասաց. «Թող թա-
ղաւորներն ու մինչև անգամ քաղաքացիներն
ինչ ուզում են ասեն, բայց ես կարող
եմ երաշխաւորել, որ ամերիկացիներն
ու անգլիացիներն երբէք երես առ երես
չեն հանդիպել իրար կուրի դաշտումը
Միջազգային քաղաքականութիւնը կարող է
ձգտել միջազգային բարդութիւնները
խոյս տալու, բայց եթէ համաժամանակ
ստիպեն մեզ ընտրութիւն անել, ի հարկէ,
կանցնենք անգլիացիների կողմը»:

Տ Ե Ղ Ե Վ Ս Ո Ւ

Ա Ձ Ի

Համաձայն 1900 թ.ի գեկտեմբերի 10-ին
Թիֆլիսի հայոց Հրատարակչական Ըն-
կերութեան կայացրած ընդհանուր ժո-
ղովի վճիռն, դպրանոցիս հոգաբարձու-
թիւնն իւր լիազօրեանքի միջոցով ստանձ-
նելով ընկերութեան վարչութեան և
ինկվիզիցիական յանձնաժողովի կողմից
ընկերութեան թէ գրքերը և թէ ամբողջ
գրքը՝ ասին նամակով կրում է այն բո-
լոր անձերին, որոնք սրէ հաշի ունեն
ընկերութեան վարչութեան հետ, այ-
սուհետ թող բարեհաճեն անյայտող դի-
մել դպրանոցիս հոգաբարձութեան հե-
տևիկ հասցեով՝ Զրիան, Попечите-
лю Армянской Семиварии Тифлиса
Христофоровичу Теръ Акопову:

Աղագ հոգաբարձութեան՝
Տ. Տէր Եակովբեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

№ 0582 52-42

ԱՐՏԻՍՏԻԿ. ԸՆԿ. ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Ներկայացնէ, ապրիլի 30-ին

Յայտնի բեմական գրուածք «Պէպո»-ի
30-ամեայ տարեդարձի առթիւ (առա-
ջին անգամ ներկայացրած են 1871 թ.
ապրիլի 30-ին)

Գ. ՄԱՅԵՆԸ կը ներկայացնէ

I

Պ Ե Պ Օ

Գում. 3 գործ. հեղ. Գ. Սունդուկեանցի:
Մասնակցում են տիկ. Սաթ. Մաթեան-
օր. Վարդուհի և օր. Մաթեան, պ. պ.
Տէր Գալիկեան, Մանդիլեան, Միլադեան
Մամիկոնեան և Միլադեան

II

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Գ. Սունդուկեանցի գրուածքները

III

ԱՊՐ ԹԵ ՈՉ

Սկիզբն է ճիշտ ժամը 8 ին: Տոմարե-
րը ծախուած են թատրոնի կասառայում
(610) 2-2

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի 16 ն մայիսի 1901 ամի ներսիսեան հայոց հողերը դարձնողի
հողաւարձութեան խորհրդարանում լինելու է հրապարակական ա-
ճուրդ վաճառելու դարձնողական երկարական տունը, որ կա-
կել է հանգուցեալ Դուլիկեանցի: Այդ տան գետնի տարածու-
թիւնը 26 քառակուսի սաժն է և գտնուում է Վ. Բ. քաղաքամա-
սում Ուկուրի փողոցի վրայ: Տունը գնահատուած է 2000 ռուբլի և
(611) 2-1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԳԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտարարում է, որ իւր ատենանում օրուայ ժամը
1 ին, ներկայ տարուայ մայիսի 1 ին աճուրդ է նշանակուած կարգի
բերելու և քարելու Տէր Դուլիկեան փողոցը, որ ընկած է Թիֆլիս
քաղաքի առաջին քաղաքամասում 240, 44 սաժնի երկարութեամբ
1868 ռուբլի արժողութեամբ: Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները
կարող են պայմաններին տեղեկանալ քաղ. վարչութեան շինարա-
րական բաժնում ամեն լի օր առաւօտեան ժամը 9 ից մինչև օ-
(612) 3-2

Ջ Ղ Թ Ս Յ

ՆԵՐՈՒՐԻՒՆԵՐԵԿԱՆ ԸՆԴԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

յայտնում է ի գիտութիւն պ. պ. բաժնետէրերի, որ կիրակի օր,
սոյն ապրիլի 29, առաւօտեան 10 ժամին, քաղաքային տան դահ-
լիւնում նշանակուած է

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Ջրալմանց առարկաներն են. 1) 1901 թուի նախահաշուի ծախուց
հաստատումը. 2) Վարչութեան հրահանգի հաստատումը. 3) Փայե-
(608) 2-3

ԿՈՆԿՐԵՏԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆԻ. ՄԹԵՐԵՆԵՐԻ ԵՒ ՈՒՏԵԼԵԶՆԵՐԻ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

ԶԱՔԱՐԱՅՈՎ. ՍՈՒԼԽԱՆՈՎԻ

ԳՈՂԱՎԵՐՈՒՄ ԳՐ. ՎԱՐՁԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿՈՐՈՒՄԻ ԳԻՄԱՅ,

Տ Ե Ղ Ե Վ Ս Ո Ւ

Մագազինում գտնուում են զանազան ընտիր, թրած միջերկրի յայտնի ֆիրմա-
ների անմիջապէս ստացուած ապրանքներ 000 և 0000 Սոլովի և Վորոնցովի
նի Ռոստովի և Օդեսայի շոգեղանի ֆաբրիկաների պրոդուկտներով, խճիւս
ԳՈՂԱՎԵՐՈՒՄ 22 կ. իսկ առջին օրը՝ 18 կ. ֆունտը. խճիւս
ԳՈՂԱՎԵՐՈՒՄ 28 կ. ֆունտը, օրը (վիշնի) 23 կ. ֆունտը. ԳՈՂԱՎԵՐՈՒՄ
նախա տեսակից մաքուր, վաճառ, լիմիտ, ինչ, ուս 1/4 և 1/2
ֆլակուններում յատուկ պատուիբաժնէ հատկ պատկանելի համար, և ուրիշ շատ բա-
նէր և նորութիւններ:

Ձայ առնողներին տրուած են զանազան նուէրներ ձիւ—չայի ամաններ,
1/4 դիւրի բաժանիկներ կամ 1/4 ֆունտ կոֆէ մակիկ և ցիկոր, չաշկաներ կրկնակի
սիւրբիլներով և այլն: Ամեն տեսակ ուսաց և արտասահմանի խմիչքներ, նոյն-
պէս Կախէթի գինի Կովկասի յայտնի ֆիրմաներից:
Մեր ֆիրման իրեն համար նշանաբան է ընտրել—ապրանքի մեծ քանակու-
թեամբ վաճառուը չափաւոր վաստակով, որով միակից ապահովուած է առ-
նողի և ծախողի շահերը, որի համար խնդրում է յարգելի հասարակութիւնից ան-
ձամբ համագործուել:

ՄԻ ՔԱՆԻ ԱՊՐԱՆԻ ԳՆԵՐԸ

Հաքար	15 կ. ֆունտը	Կոֆէ Ոսկէ Հաւայի	60 կ. ֆունտը
Հաքարաւաղ	13 կ. »	» Արարիայի	55 կ. »
Կոֆէ-օսկի	45 կ. »	» իւղ	31 կ. »
Թարմ մարմար	25 կ. »	» Յունական ձիթապտուղ	20 կ. »
Կարամիլ	25 կ. »	» Զէթ	20 կ. »
Կաթա հոյանդի	60 կ. »	» Արարական ալիւր	2 կ. 40 կ. պրոպր
Կոֆէ Լեան	40 կ. »	» Գոնի շամպայն	70 կ. սկսած

ՎԵՏԵԼԻ ԳԱՐԵՋՈՒՐ 10 ԿՈՊԵԿ ԺԵՇԸ

Սըրունական կալուածքի գինի ամեն տեսակի, մալարոնի իսկական կըպ
(584) 25-11

Հ Ր Ա Է Ր

Սրանով երկրորդ անգամ հրաւիրում են
Աւետաց (Հրաշխէի) ս. Աստուածա-
ծին եկեղեցու քարեպաշտ ծխականները
իրենց եկեղեցին ամօրս 29-ին կիրակի
օրը 12 ժամին ընկելու եկեղեցու երէց
փոխ պ. Ա. Գալանթեանի 1900
թուականի եկեղեցական եկամտից հա-
շիւները:

Գործակալ ա. մ. Թիֆլիսի
Հարաւրիա քան. Հարդեղեան

ԿԱՊՍՈՒԼՆԵՐ ՄԱՏԻԿՈՅԻ

[Capsules au Matico]

ԳՐԻՄՈՒ ԵՒ ԸՆԳ. ԳԻՆԴՈՐԵՆԵՐԻ
Թոյլ է տրուած Ռուսիայում:

Աղորութեամբ գործ է տա-
ւում հետքի թշուրթեան
ժամանակ, երբեք չյողնեց-
նելով ոտամորթը, ինչպէս
այդ լինում է, երբ գործ է
ածուած Գոպայի բաղաձը
հեղուկ ձևով:

Парижъ, 8, Rue Vivienne և գըլ-
խաւոր դեղատներում:

(M.) 7728 23-7

Պետերբուրգի գրաքննիչից ստացուած, մամուլի տակ է և յունիս ամսի վերջերին
լոյս կը տեսնի Մոսկուայում ձեռնարկուած հայերէն լեզուով

„Վ Տ Ա Կ“

ԳՐԱԿԱՆ-ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆ

ԽՐԱԳՐՈՒԹԵԱՄ Վ. ՓԱՓԱՉԵԱՆԻ

(ԳԵՆՂ. ՏՊԵՐԱՐՈՒԹԵԱՄ, 450 - 500 ՄԵՃԱԿԻՐ ԵՐԵՍ)

Ժողովածուն ներուած է ԳՐԻԴՐ. ԶԱՆԾԱՆԻ յիշատակին: Արդիւնքի
1/2 մասը յատկացուած է հայ որբերին, իսկ 1/2 մասը աշխատակցող
գրողներին

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ո Ւ Թ Ի Ն

Մասն I. — 1. Արշալ. Նազակ (Փարսիկիլի) — Յով. Յովանիսեան՝
«Մենք գնում էինք...» (բան.) — Ա. Խաչատուրեան՝ «Միւրդ երգը» — Ա. Ծա-
րեան՝ «Բաւաստեղծութիւններ» — Վ. Փափաչեան՝ «Աւետաց երկրում» — Ա. Խա-
չատուրեան՝ «Այս, միւր սիրտը...» (բան.) — Ա. Անարդեան՝ «Բարձր» — Յովանիսեան
Թումանեան՝ «Գոտն ու Մուգան» — Գ. Բաշինջաղեան՝ «Բարեբարներ» — Ա. Ծա-
տուրեան՝ «Կալանաւորի օրագրից» (բան.) — Ս. Հախումեան՝ «Ընդհատուող հեկե-
կաններ» — Սերնգէ «Ենչ երգել...» (բան.) — Լ. Նազարեան՝ «Բեկորներ» — Գ.
Պոչեան՝ «Հինգերորդ գրեկից» — Յով. Տէր-Միլադեան՝ «Անցած գնացած օրե-
րից» — Արշալ. Նազակեան՝ «Արտիստի էջեր» — Գ. Չուրաք «Երազ» — Գ. Պատկա-
նեան՝ «Փոփոխութիւն» (անտիպ աշխատութիւն) — Մ. Նախապետեան՝ մի շա-
մակը — Վ. Փափաչեան՝ «Ամբոստ երգեր»:

Մասն II. — 1. Անարդեան «Հայոց ծագումը և նախապատմական շրջանը» —
Վ. Սուրենեան՝ «Հայ ճարտարապետութեան տեղը գեղարուեստի պատմութեան
մէջ» — Եր. Հաւաղիկ՝ «Հայոց վանքերը և նոցա գերը հայ կենսութեան» — Գ. Բ.
Բաւաճեան՝ «Հուսարկից եկեղեցւոյ պոլիմիներ» — Գ. Խաչատուրեան՝ «Հայոց լե-
զուն և նրա բարբառները» — Լ. Նազարեան՝ «Հայոց սովորութեան իրաւունքի ուսում-
նասիրութեան նշանակութիւնը և մեթոդը» — Մ. Բերեքեան՝ «Դրական ակնարկներ»
(Սմբատ Զահարիկ) — Բժ. Ա. Բուրգուեան՝ «Բժշկի խոհերից» — Իւրիկ Վեհիկովիկի՝
«Արման. Երկրայի աղբիւրները առաստաղ գրականութեան մէջ» — Գ. Վա-
ցեան՝ «Մեր ստիլիստները և մեր լեզուն» — Բ. Խաչատուրեան՝ «Փոքր Ասիան և
չինոսիկը երկաթուղիները»:

Վաղորդը բաժանուող գրողները գործակալներին մօտ կը վճարեն 1 ռուբլի.
ճանապարհածախսով 1 ռ. 50 կ.:

Լոյս տեսնելուց յետոյ կարծեալ 1 ռ. 50 կ. և ճանապարհածախսով 2
ռուբլի:

Բաժանորդագրութիւնն ընդունում է մինչև յունիս 1-ը:
Կարելի է գրուել հետեւեալ տեղերում:
Մոսկուա. պ. պ. Բ. Արուշանեանի, Գ. Խաչատուրեանի և Լ. Նազարեանի մօտ:
Ռոստով. Գրալմանաւոց «ՄԱՅԻՏԵԱՆ» և պ. Մ. Բերեքեան:
Նոր Նախիչեան. պ. պ. Ե. Հաւաղիկ և Գ. Չուրաք:
Բապու. Մարգարիտ. ընկ. գրադարանում պ. Լ. Մանուէլեան և գրալմանա-
պ. Սամսոն Յարութիւնեան:
Բալայանի. «Ենչ» ընկերութեան պրոմիսայ, պ. Բալայի Գաբրիէլեան:
Թիֆլիս. Կեղեցական գրալմանաւոց և «Ճարադի» խմբագրատուն:
Գանձակ. Օր. Շ. Նաբաթեան և պ. Բ. Միլիկ Բեկարեան:
Թաւրիզ. Դորա. Գ. Փաշայեան: (9) 5-2

1901 յունիս 1 ից Գրալման կը սկսի լոյս տեսնել հայերէն լեզուով

„Ժ Ս Մ Ն Ե Վ“

Հանդէս գրական, հասարակական, գեղարուեստական, քաղաքական:
Ժամանակ-ը կունենայ այն բոլոր բաժնիները, ինչ որ օգնին երաւակա-
գրական հանդէսները. առանձնապէս ուշադրութիւն դարձնելով գիտական ու գե-
ղարուեստական բաժնիներին:

Ժամանակ ին աշխատակցելու պատրաստակամութիւն են յայտնել բաղա-
թիւ հայ և եւրոպացի յայտնի հեղինակներ, որոնց երկերն արդէն ստացել է խմբ-
ագրութիւնը:

Ժամանակը բաղաձը կը լինի 5 տողաւորական թիւերից (80 երես),
La Revue et Revue des Revues հանդիսի գերբով:

Ժամանակի առաջին համարը լոյս կը տեսնի ճիշտ 1901 թուականի յունիս
1 ին և երկրորդ թուականին կը շարունակուի երկու ամիսը մի անգամ, այն է
յունիս 1, սեպտեմբեր 1, նոյեմբեր 1. Իսկ սկսած 1902 թուականի յունիս 1 ից
կը շարունակուի իւրաքանչիւր ամիս:

Հարկ եղած դէպքում, Ժամանակը կը լինի պատկերագրող և կրտսեր
երաւակալներ երկերը ընտրելու երաւակալ լեզուներով, հայերէն թարգմանութեան
հետ միասին:

Բացուած է բաժանորդագրութիւն 1901 և 1902 թուականներին. Բաժանոր-
դագրութեան պայմանները պարզուած են հետեւեալ աղիւսակի մէջ:

Բաժանորդագրութիւն 1901 թուա Բաժանորդագրութիւն 1902 թուա-
կանի (կիսամիակ)

Ռոսիա	3 ռուբլի	10 ռուբլի
Անգլիա	7 շիլինգ	1 ֆունտ. ստերլին
Ֆրանսիա, Բուլղարիա, Պարսկաստան, Ռումանիա, Թիւրքիա, Եգիպտոս, Յունաստ, Աւստրիա, 8 ֆրանք Սերբիա	1 դոլար (սոկի)	5 դոլար
Բաժանորդագրութիւն 1901 և 1902 թուականների համար (15 դրբ), Ռոսիա	12 ռուբլի	
Անգլիա	1 ֆունտ. ստերլ. և 7 շիլինգ	
Ֆրանսիա, Բուլղարիա, Պարսկաստան, Ռումանիա, Թիւրքիա, Եգիպտոս, Յունաստան, Աւստրիա.	30 ֆրանք	
Սերբիա	6 դոլար	

Ամենայն տեղերից գիւմել հետեւեալ հասցեով Paris. (France) 64 rue Claude-
Bernard, Directeur de la Revue «JAMANAK» S. Hakhoumian

Ժամանակի առաջին համարը կուղարկուի միայն այն բաժանորդներին,
որոնք կը տարագրուին միջև ներկայ թուականի յունիս 10 ը (ն. ա.) Եւր թուա-
կանից յետոյ ստորագրութիւններին խմբագրութիւնս չէ խոստատում 1 ՆՊ, որ պի-
տի տպագրուի այն քանակութեամբ, ինչ քանակութեամբ ստորագրութիւններ լինին
մինչև յունիսի 10-ը (ն. ա.)

Ժամանակի I համարը Պարիզի պոստին կը յանձնուի ճիշտ յունիսի 1-ին (ն. ա.)

ԲՐՈՒՄ ԵՒ ԸՆԿ.

ՀԱՆԱՐՈՂՆԵՐ

„ԳԼԻՑԵՐԻՆԻ ՊՈՒԴՐԻ“

Զովացնում և փափկութիւն ու զնշում լինում է

տալիս կաշուն

Типография А. И. Петрова, Голов. пр., № 12 Телефонъ 381